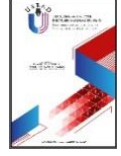

USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi -
International Journal of Social Sciences Academy, Yıl 5, Year 5,
Sayı 11, Issue 11, Nisan 2023, April 2023
e issn: 2687-2641

KEMALİZM ÜZERİNE BİR DÜŞÜNCE NOTU AN EVALUATION NOTE UPON KEMALİSM

Murat ŞENGÖZ

Dr., Serbest Araştırmacı, Ankara/Türkiye.

Dr., Freelance Researcher, Ankara/Türkiye.

muratsengoz74@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6597-0161

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.1215840

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 07.12.2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 08.04.2023

Yayın Tarihi / Date Published: 20.04.2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Nisan / April

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Şengöz, M. (2023). Kemalizm Üzerine Bir Düşünce Notu. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 5(11), 54-68.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Kemalist felsefe, ilkesel olarak toplumda huzur, refah, barış ve güven ikliminin tesis edilmesi noktasında önemli bir potansiyele sahiptir. Bu kapsamda Kemalizm benimsediği ilkeler nispetinde, etnik ve mezhepsel ayrımcılığa, toplumun bir kesiminin yok sayılarak sesinin kısılmasına, her türlü emperyal, tahakküm, asimilasyon ve tenkil politikalarına karşı korunaklı bir kale hükmündedir, çünkü Kemalizm homojen bir etnisite tarifinden ziyade kültürel bir birlikteliği tarif eder, çoğulculuğu temsil eder. Nitekim Kemalist düşünce; laik, demokratik, sosyal bir hukuk devletinin teminatı olarak kuşatıcı ve kapsayıcı bir paradigmayı temsil etmektedir. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, bilhassa tenkit ile tahkir sınırlarına riayet, ifrat ve tefrit tuzağına düşmeden ve gereksiz övgü ve yergilerden de imtina etmek ve Mustafa Kemal Atatürk'ün aydınlanmacı ve vizyoner kişiliği merkeze alınmak suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu felsefesi Kemalizm üzerinden yapılan tartışma ve istismarlarla alakalı olarak özgün bir değerlendirme gerçekleştirmektir. Bu çalışma, hermenötik bir nitel araştırmadır.ve araştırmada kullanılan tüm doküman ve yayınlar, literatür tarama tekniği ile elde edilen ikincil veri kaynaklarıdır.

Anahtar Kelimeler: Kemalizm, Akılcılık, İlerlemecilik, Çoğulculuk, Makbul Vatandaş Mefhumu

Abstract: Kemalist philosophy, in principle, has an important potential to establish a climate of peace, prosperity, peace and trust in society. In line with the principles it has adopted, Kemalism is like a sheltered fortress against ethnic and sectarian discrimination, ignoring a part of the society and silenced, and all kinds of imperial, domination, assimilation and rejection policies, because Kemalism describes a cultural unity and represents pluralism rather than a homogeneous definition of ethnicity. That's why, Kemalist thought represents an encompassing and inclusive paradigm as the guarantee of a secular, democratic and social state of law. In this context, the aim of this study is to carry out an original assessment upon discussions and exploits over Kemalism, which is the founding philosophy of the Republic of Türkiye, while complying with the limits of criticism and humiliation, without falling into the trap of exaggeration and insult, and by avoiding unnecessary praise and satire, regarding the enlightened and visionary personality of Mustafa Kemal Atatürk. This study is a hermeneutic qualitative research. All documents and publications used in the research are secondary data sources obtained by the literature review technique.

Key Words: Kemalism, Rationalism, Progressivism, Pluralism, Notion of Eligible Citizen

Giriş

Günümüzde Cumhuriyetin kurucu felsefesi olarak kavramlaştırılan Kemalizm sadece kendisine doğrudan cephe açan fundamantalist aşırı dinci ve gerici akımlar tarafından değil, Kemalizmi kendi gizli ajandalarının tahakkuku için araçsallaştıran kimi kültleşmiş komiteler tarafından da doğrudan veya dolaylı olarak asimetric bir bilgi harekâtı kapsamında üretilen bir takım kara propogandalar ile yıpratılmaya ve gözden düşürülmeye çalışılmaktadır. Oysaki Kemalizmin vazgeçilemez tek bir şiarı vardır, o da muasır medeniyet seviyesine ulaşma idealidir. Bu bakımdan Mustafa Kemal Atatürk'ü anlamak, hatıra ve emanetlerine sahip çıkmak, evvela Atatürk'ün ülkeye kazandırdığı eserleri ve değerlerin kıymetini kavrayabilmek ve gerçekleştirdiği devrimlere sahip çıkabilme cesaret ve kararlılığını gösterebilmekle mümkün olabilir. Çünkü Mustafa Kemal Atatürk'ün henüz sağlığındaki ifadesiyle O'nun naçiz vücudu bir gün son bulacaktır, ama eserleri ilelebet payidar kalacaktır (Kolektif, 2019). Nitekim istiklal marşları bir yönüyle, ülkeleri kuran iradeye karşı duyulan minneti ve ülkelerin bağımsızlık manifestolarını ifade eden mutabakat metinleri hükmündedir. Bu yönüyle Türk İstiklal Marşı da özünde, Türk milletinin şeref ve namusunu, ırzını, canını ve malını düşman işgalinden kurtaran Türk Ordusu'na bir hitabıdır. Bu hitabın birinci derecede muhatabı ise, bu kahraman

ordunun ebedi başkumandanı sıfatıyla Mustafa Kemal Atatürk'tür. Nitekim dehalar ancak çevreleriyle parlar, büyük adamların idealleri, ancak toplumların müspet itaati ve tasvibiyle gerçekleşebilir. Bu yönüyle Mustafa Kemal Atatürk de, tartışmasız içinden çıktığı toplumun öncü ve rehberi, büyük bir asker ve pek kıymetli bir devlet adamıdır. Hem bu toplum; Mustafa Kemal Atatürk gibi, tarih boyunca tarihini şerefliendiren ve eserleriyle Türk ve insanlık kültür ve medeniyetine büyük katkılar sunan daha birçok asker, devlet, sanat ve ilim adamları da yetiştirmeyi başarmış necip bir millettir. Nitekim devlette devamlılık esastır. Bu bakımdan toplumun her kesiminin değer ve önem atfettiği, sanatçı, bilim insanı, devlet adamı ve asker şahsiyetlerin varlığı birlik ve beraberliğin tesisine katkı sağlayan ortak değerler oluştururlar, kaldı ki bir toplum bu şekilde geçmiş ile bağlarını güçlendirdiği, kökleriyle irtibatını muhafaza edebildiği sürece geleceğe daha güvenle yürüyebilir. Bu kapsamda Mustafa Kemal Atatürk bir lider olarak fikir ve eserleriyle, bağrından çıktığı topluma, taassup ve dogma yerine, bütünleştirici ve kapsayıcı bir gayret içinde hoşgörünün hâkim olduğu ve çoğulculuğun övüldüğü bir ulus şuurunu, ileri ve çağdaş bir medeniyet ülküsü kazandırmak yönünde sarf ettiği müspet çabalardan ötürü eşsiz bir kişiliktir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk, toplumun fikir ve yaşantısında bir zihniyet ve dönüşüm devrimi yaratmak maksadıyla tüm yaşamını milletine vakfetmiş, kuşkusuz yaşadığı dönemin en ileri bir aydınlanmacısı ve idealist bir lideridir (İnan, 1931: 13-16; Kocatürk, 1999: 66). Kaldı ki Türk milleti de, tarih boyunca Mustafa Kemal Atatürk gibi erdemli ve faziletli liderlerin ve yüksek ahlâk ve liyakât sahibi kadroların rehberliğinde, dünya uygarlığına pek değerli katkılar sunmayı başarmış kadim bir ulustur.

Mustafa Kemal Atatürk, tüm yaşamı boyunca kendisine tevdi edilen veya durumdan vazife çıkararak üstlendiği vazifeleri en üst düzey bir mesuliyet bilinciyle yerine getiren, hatta Birinci Dünya Savaşı sonrası ülkesinin düşman işgalinden kurtarılmasına birinci derecede öncülük eden, idealist, aydınlanmacı, reformist ve vizyoner bir lider ve devlet adamıdır. Mustafa Kemal Atatürk sahip olduğu yüksek mesuliyet duygusunun bir neticesi olarak, mensubu olduğu toplumun çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması için büyük gayretler sarf etmiş, bu kapsamda üstün liderlik meziyetlerinin ve reformist kişiliğinin bir gereği olarak birçok kalkınma projesine bizatihi öncülük ve rehberlik etmiş bir kişiliktir. Mustafa Kemal Atatürk bu kapsamda, bilhassa pek çok Türk gencinin yurt dışına yüksek tahsile gönderilmesini sağlayarak, ülkede aydın nesillerin yetiştirilmesine yönelik önemli hizmetlerde bulunmuştur. Bunlara ilave olarak çok önemli yabancı bilim adamları, sanat ve kültür insanını da ülkeye davet ederek, ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmasını temin etmek için büyük gayretler göstermiştir (Giritli, 1997: 171).

Bu noktadan bakınca Mustafa Kemal Atatürk'ün bilhassa bilim, eğitim, kültür, sanat, edebiyat, tiyatro, basın ve yayının gelişmesine verdiği değer ve önem esasen kendisinin medeni ve açık bir toplum yaratma hayalinin bir parçasıdır (Başbuğ, 2013; Öztürk, 2014: 215-216; Deniz, 2019: 143). Bu bakımdan Mustafa Kemal Atatürk bilhassa yaşadığı zaman içerisinde ortaya koyduğu eserler ile

anlaşılması gereken önemli bir şahsiyettir. Nitekim bu temel düşüncelerden hareketle bu çalışmada şahsında Mustafa Kemal Atatürk ve fikirleri nezdinde Kemalizm üzerinden gerçekleştirilen tartışma ve istismlara yönelik olarak hermenötik bir araştırma gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda müteakip bölümlerde Kemalist felsefe olarak kavramlaştırılan, "Atatürk İlke ve İnkılapları" ile ilgili olarak felsefi bir yorum gerçekleştirilecek ve sonrasında Kemalizmin benimsediği akılcı ve antidogmatik idealizminden bahisle kuşatıcı, kapsayıcı, birleştirici, çoğulcu, ilerlemeci ve vizyoner hüviyetine yönelik olarak, hermenötik bir izahat gerçekleştirilecektir. Nitekim, araştırma yöntemlerinde hermenötik yaklaşım, ele alınan konuların olabildiğince yansız bir biçimde açık, tutarlı ve eleştirel bir üslup ile anlaşılması ve anlamlandırılmaya çalışılması noktasında bir vurgu yapmaktadır. Bu bakımdan felsefi olarak hermenötik terimi bir düşünce akımı olarak, yorumlama ya da yorumasama olarak da tanımlanabilir.

1. GENEL HATLARIYLA KEMALİST DÜŞÜNCE

Mustafa Kemal Atatürk'ün bizatihi yaşamı, sözleri ve eserleriyle vücut bulan prensipler manzumesine Atatürk İlke ve İnkılâpları ve bu bütünleşik düşünce pratiğine de Kemalist felsefe denilmektedir (Kayıran ve Metintaş, 2013: 580). Kemalist felsefe ilk kez 1931 yılında o zamanki Cumhuriyet Halk Fırkası'nın programında, "cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılâpçılık" prensipleriyle yer almıştır (Kayıran ve Metintaş, 2013: 581). Nitekim Mustafa Kemal Atatürk'ün kuşkusuz en büyük eseri Türkiye Cumhuriyeti'dir, çünkü O cumhuriyet yönetimini laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olarak tescil etmeyi başarmıştır (Hamilton, 1995: 38). Bu bahiste O'nun cumhuriyetçilik ilkesi. Tek başına seçimlerin yapılması ile olgunlaşan bir yönetim şekli değildir. Nitekim dünyada seçimlerin yapıldığı, ancak yapılan seçimlerden sonra egemenliğin mutlak bir biçimde despotik idarelere teslim edildiği pek çok antidemokratik rejim ile, bunların yanında da monarşi ile idare edilseler bile, tıpkı "İngiltere, İsveç, Norveç, Belçika, Danimarka, Hollanda, İspanya ve Lüksemburg" gibi ülkede özgürlük, güven ve refahın tam manasıyla temin edilebildiği çoğulcu demokratik yönetimler de bulunmaktadır. Bu noktada Mustafa Kemal Atatürk'ün cumhuriyetçilik anlayışı temelde, demokratik hakların yüceltilmesini esas alan bir hüviyete sahiptir (Kaynar ve Sokoğlu, 1996: 19). Nitekim bu bakımdan Kemalist felsefeye göre, bireyin hak ve menfaatlerini ihmal etmeleri ve jakoben bir paradigmaya sahip olmaları bakımından "bolşevizm, ihtilalci siyasi sendikalizm, menfaatlerin temsili" gibi nazariyeler çağın demokrasi anlayışına aykırı akımlardır (İnan, 1988: 45-49). Bu noktada denilebilir ki, Mustafa Kemal Atatürk'ün cumhuriyetçilik anlayışı esasen çoğulcu ve açık toplumun gerekliliğini vurgulayan bir hüviyete sahiptir.

Atatürk Milliyetçiliği ise Mustafa Kemal Atatürk'ün (Sarıay, 1996: 17-18); "Millet, dil, kültür ve mefkûre birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve içtimai heyettir... Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir, ifadesinden de anlaşılacağı üzere esasen bir müşterek gelecek tasavvuruna atıf yapmaktadır. "Peyami Sefa bu hususa şöyle açıklık getirmektedir (Sefa, 1981: 76-189); "Türk İnkılâbı ve Türk milliyetçiliği kendinden evvelki bazı

dağınık tekâmülü ve tavazzuhu olsa bile, bir ideoloji hüviyetiyle hiçbir peşin düşünceye mal edilemez. Türk İnkılâbı'nın bir kitabı varsa canlı bir tarihtir ve hayatın ta kendisidir." Prof. Afet İnan ise, "Vatandaş İçin Medeni Bilgiler" kitabında, millet tanımını Mustafa Kemal Atatürk'e atfen, kültürel birlikteliği öne çıkaran bir tanımlama ile yapar. Nitekim Prof. Afet İnan kitabının ilk konusunu oluşturan "Millet" bölümünde, "bir harstan (kültürden) olan insanlardan mürekkep cemiyete millet denir dersek, milletin en kısa tarifini yapmış oluruz" demektedir (İnan, 1931: 9). Buradan hareketle Mustafa Kemal Atatürk tarafından millet kavramlaştırmasının; "dil, kültür ve ülkü birliğine bağlı vatandaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal birliktelik olarak yapıldığı ifade edilebilir" (Gürses, 2010: 233-249). Atatürk'ün millet anlayışının en açık ve ayrıntılı şekilde ifadesi olan bu tanım millet kavramını, dini ve etnik bir birliktelikten ziyade, bir coğrafya üzerinde bir arada yaşama ideali ile bir araya gelmiş bir toplumun sahip olduğu bir kültürel birliktelik ve müşterek bir medeniyet tasavvuru üzerinden ele almaktadır. Öyle ki bir toplumu hakikaten mensubu olunulan milletin değerli bir parçası yapan hasletler yani bu müşterek medeniyet tasavvurunun bileşenleri bahse konu kitapta açıkça belirtildiği üzere (İnan, 1931: 17), "zengin bir hatırat mirasına sahip bulunmak, beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvakkatte samimi olmak ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda müşterek bir iradeye sahip olmaktır." Bu yönüyle Mustafa Kemal Atatürk herşeyden evvel bir coğrafya üzerinde, kader birliği etmiş, kültürü bir, sevinci bir, tasası bir olan, toplumun her kesiminin ayırt edilmeksizin makbul vatandaşlık potasında harmanlanabildiği, toplumun her bir bireyinin kendisini devletin asli unsuru gördüğü bir ulus inşa etmeyi hayal etmiştir.

Bu bağlamda Türk milleti hakikatte, biriktirdiği zengin kültürel değerleri, kadim tarihi geçmişi ile milletler cemiyetinin köklü ve saygın bir mensubudur. Nitekim Avrupa kıtasında henüz millet kavramı gelişmemiş, feodal düzen devam ederken bile, Türk coğrafyasında ulus devlet kavramı olgunlaşmıştır (Kasaba, 2008: 192). Bu sayede Türkler tarihin her döneminde liyakâtli yönetim kadrolarının liderliğinde güçlü ve medeni devletler kurmayı başarmış, inşa ettikleri devlet müesseseleriyle dünya uygarlığının gelişimine müspet katkılar sunmuş, buldukları coğrafyalarda huzur, güven ve istikrarın yerleşik hale gelmesine hizmet etmişlerdir. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı Devleti'nin devamı olarak milletler cemiyetinde yerini almıştır. Osmanlı Devleti ise esasında devlet geleneği bakımından kesinlikle Anadolu ve Büyük Selçuklu Devletlerinin bir devamı niteliğindedir. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu tarihsel devamlılık açısından en azından 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi Zaferi'ne ve hatta Hun ve Göktürk Devletleri'nin kuruluşuna kadar taşınabilir. Nitekim hakikatte Hun Devleti'nden bu yana Türk devlet geleneği bir süreklilik halinde olgunlaşarak devam etmektedir. "Kuşkusuz her millet gücünü köklerinden alır" (Huntington, 2004), bir ağacın kökleri ne kadar derin olur ise o kadar sağlam kalır, fırtına ve kasırgalarda bile ayakta kalır. Nitekim bunun gibi kökleşmek toplumda kırılma azaltır, bütünleşmeyi güçlendirir. Hem geçmişle irtibatını muhafaza edenler geleceğe daha güvenle bakarlar. Bu noktada Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyolojik, kültürel ve siyasi bakımdan Osmanlı Devleti'nin

devamı olduğu tartışmasız bir gerçektir. Nitekim Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşları dahi netice itibariyle, Osmanlı Devleti'nin yetiştirdiği Osmanlı subaylarıdır.

Özetle Atatürk milliyetçiliği, "ümmetten millet bilincine geçişin sonucudur, ümmet olarak çöküş millet olarak doğuştur" (Yeniçeri, 2011: 169-175). Bu noktada Atatürk'ün halkçılık anlayışına göre de halkçılık ilkesi milliyetçilik ilkesi uyumlu bir biçimde halkın tamamının eşit bir biçimde gözetilmesi, korunması ve kollanması noktasında toplumun her kesiminin eşit hak ve hürriyetlere sahip olması prensibi üzerine dayanmaktadır. Nitekim, "halkçılık ilkesine göre eşitlik, hukuki anlamda bir eşitliği içerir, bireyler dil, din, ırk, sınıf, cins vb ayırımı tabi tutulamazlar, kanun önünde bütün yurttaşlar eşittirler" (Palazoğlu, 2012: 4-5). Kaldı ki bir bakıma devletçilik ilkesinin çıkış noktası dahi halkın ekonomik ve ticari menfaatlerinin gözetilerek korunması prensibine isnat etmektedir. Bunun için milliyetçilik ilkesinin herhangi bir istismara imkân vermeyecek nispette doğru bir biçimde anlaşılabilmesi diğer ilkelerin de hakkıyla anlaşılabilmesi için kritik bir öneme sahiptir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün kuruluşuna öncülük ettiği modern Türkiye'nin en ayırt edici vasıflarından bir tanesi de kuşkusuz laikliktir. Laiklik özünde, din ve vicdan hürriyetinin sağlanması ve korunması prensibine istinat etmekte, tahakkümün her türlüüne karşı ilkesel olarak insan onurunun yüceltilmesini benimsemektedir. Bu bağlamda laiklik, pozitif bir biçimde seküler ve natüralist düşüncelere dayalı olarak, temelde bir dinin veya katı bir yorumuyla bir ideolojinin kamusal alanın düzenlenmesi noktasında belirleyici olmaması düşüncesini savunan çoğulcu bir anlayışı temsil etmektedir. Nitekim din ve devlet işlerinin ayrılmaması, devlet idaresinde yapılan hataların gafleten dine atfedilmesine ve toplum nezdinde din algısının zarar görmesine de neden olabilir. Bir ülkede devlet aygıtı güç ve otoriteyi temsil eder, öbür taraftan ise dinde zorlama olmaz, dinin özü sadece güzel ahlâktır. Devlet kamu gücünü kullanır, çalışanlarına makam ve ücret verir, din ise gönüllülük esasına dayanır, müspet temsil ve tebliğle meşguldür. Devlet otoritesinin salt olarak dini referanslarla hareket etme iddiasında bulunması, temelde dinin temsil ve tebliğ prensibinden umulan faydanın tersine bir biçimde, birey ve toplumu taassuba, ikircikli bir ruh haline, riya ve münafıklığa, istibdat ve yobazlığa sürükleyebilir, böylece toplumda can, mal, ırz, namus emniyetinin kaybolmasına ve hürriyetin büsbütün ortadan kaldırılmasına sebebiyet verebilir. Düşünce, din ve vicdan özürlüğü'nün sınırı, diğerlerinin düşünce, din ve vicdan özürlüklerine gösterdiği saygı nispetindedir. Bu noktada esas olan, hukukun üstünlüğü ile seçilmiş ve atanmışların (vekillerin), halka (müvekkillere) hesap verebilmesinin temin edildiği bir demokrasi normunun yerleşik hale getirilebilmiş olup olmamasıdır. Bu kapsamda Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye'de yerleşik hale getirmeye çalıştığı laiklik anlayışı ise özetle Berkes'in aktarımıyla (1982: 159-167): "Bir yandan çağdaşlaşma karşıtı bir din sömürücülüğü ideolojisine, diğer yandan onu dışarıdan yürütmek isteyen siyasal güçlere karşı ulusal varlığın ve bağımsızlığın korunması için verilen mücadelenin adıdır. Laiklik, aynı zamanda kişi olarak vatandaş özgürlüğü ilkesidir." Bu noktada Mustafa Kemal Atatürk'ün

temelde, toplumun hiçbir kesiminin düşünce ve inancından dolayı ayırt edilmeyerek, toplumda kat'i bir biçimde din ve vicdan özgürlüğünün tesis edilmesini, din ve mezhepleri ne olursa olsun, yurttaşlara eşit işlem uygulanmasını amaçladığı ifade edilebilir.

Birçok bakımdan Kemalist felsefenin en önemli saç ayağının bilhassa akılcılık prensibinin varlığıyla inkişaf eden inkılâpçılık ilkesi olduğu söylenebilir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk, inkılâpçılık ilkesini kendi sözleriyle tastamam şu şekilde aktarmaktadır: "Ben, mânevi miras olarak hiçbir nass-ı katı (Ayet ya da hadiste – bir iş hakkında kanıt olarak gösterilen söz) hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım, bilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü güçlükler önünde belki amaçlara tamamen eremediğimizi, fakat asla ödün vermediğimizi, akıl ve bilimi rehber edindiğimizi onaylayacaklardır. Zaman hızla dönüyor, milletlerin, toplumların bireylerin mutluluk ve mutsuzluk anlayışları bile değişiyor. Böyle bir dünyada asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve bilimin gelişimini inkâr etmek olur. Benim Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar" (Kocatürk, 2007: 473). Kaldı ki Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ifadesiyle (Üstel, 1999: 11; Kolektif, 2019), "Dünyada herşey için; medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir." Bu bahiste, "Atatürkçülük: akıl ve bilim tarafından belirlenmiş gerçeklere dayalı bir yaşam felsefesidir; Türkiye Cumhuriyeti'ni sonsuza kadar yaşatma ve yükseltme bilincidir; özgür ve bağımsız bir yurttaş olarak yaşamının garantisidir; insan hak ve özgürlüklerine saygıyı temel alan Türk hümanizmidir; demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletinin güvencesidir; Türk milletini devletsiz ve vatansız yapmak isteyen emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı geliştirilmiş panzehirdir... " (Kayıran ve Metintaş, 2013: 580). Kemalist felsefenin özü, dayatmacı ve dogmatik bir düşünce doktrini yerine akılcığı esas alan, pragmatik ve yenileyici bir nosyon ve formasyona sahip olmasıdır. O sebeple denilebilir ki, her kim ki, Kemalist felsefeyi katı bir doktrin haline getirmeye gayret ederse, muhakkak istismar etmeye çalışmaktadır.

Nitekim Kemalist felsefenin özü ise, muasır medeniyet seviyesine ulaşma idealine sahip bir ülke inşa etmektir. Kemalizm kuşkusuz Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu felsefesini temsil eder ve bu yönüyle modernite ile uyumun ve demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletinin de garantisidir (Dumont, 1999: 49-72). Bu bakımdan Kemalizm, Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının ideal devlet fikrinin devlet uygulamalarında vücut bulmuş halidir. Esasında Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları, Birinci Dünya Savaşı sonrası ülkenin düşman işgalinden kurtarılmasına öncülük etmek suretiyle emperyalist dünyaya galebe çalarak bir milletin şeref ve namusunu kurtarılmasına liderlik etmiş, umudunu yitirmiş, ezilmiş ve yıkılmakta olan bir ulusun küllerinden yeniden özgür, medeni ve modern bir ülke inşa etmeyi başarmışlardır (Hanioğlu, 2011: 67). Nitekim Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları düşmanı ülke topraklarından def

ettikten sonra, yaptığı köklü reformlarla çağdaş değerlerle uyumlu modernist, sınıfsız, imtiyazsız ve çoğulcu, milli ve tam bağımsız, antiemperyalist bir devletin kurulmasına bizatihi rehberlik ve önderlik etmişlerdir (Webster, 1973: 243).

2. KEMALİZMİN AKILCI VE ANTİDOGMATİK İDEALİZMİ

Karaosmanoğlu'na göre Atatürk (1946: 23); tüm yaşamı boyunca kuşatılmış, birtakım ideolojilerin esaretine hapsedilmiş, önyargı ve cehaletle yitirilmiş yobaz bilinçlerin kurtarılması ve aydınlık nesillerin yetiştirilmesi, aydınlanmacı, din ve vicdan özgürlüğünün hüküm sürdüğü, çoğulcu, liberal ve demokratik bir ülkenin inşası için gayret sarf etmiştir. Bunun için Mustafa Kemal Atatürk evvela bir inkılâp adamıdır, idealist bir devrimcidir (Bayur, 1951: 1, 4). Mustafa Kemal Atatürk Anadolu topraklarına hür düşünceyi, din ve vicdan özgürlüğünü getiren, halkı umumiyetle ruhban görünümlü taassub içindeki din adamlarının ve diğer bazı demagogların tahakküm ve esaretinden kurtaran, gerçekleştirdiği reformlar ile tüm İslam coğrafyasına örnek olmuş vizyoner bir fikir ve devlet adamıdır (Taner, 1993: 53). Bu sebeple Kemalizm'i bir din ve katı bir ideoloji olarak anlamadan ve bu sebeple kutsallaştırmadan ve fakat ortaya koyduğu modernleşme felsefesi ve benimsediği temel değerler ve eserler üzerinden vesayetsiz okuyabilmek, kuşkusuz Mustafa Kemal Atatürk'e ve silah arkadaşlarına karşı gösterilmesi icap eden temel bir vefa göstergesidir. Bu noktada Mustafa Kemal Atatürk'ü, 1 Kasım 1937 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi açılışında yaptığı ve ayrıca Prof. Afet İnan tarafından yayınlanan "Medeni Bilgiler" kitabında ifade edilen, "Bizim devlet idaresindeki ana programımız CHP programıdır. Bunun kapsadığı prensipler, idarede ve siyasette bizi aydınlatıcı hatlardır. Fakat bu prensipleri, gökten indiği sanılan kitapların dogmalarıyla asla bir tutulmamalıdır. Biz ilhamlarımızı gökten ve gapten değil doğrudan doğruya hayattan alıyoruz", sözleri üzerinden (Kolektif, 2019), din düşmanı olarak nitelendirmek kendisine karşı bir haksızlık olur. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk kendi özel hayatında bir takım ateist düşüncelere sahip olabilir, ancak bu durum kendisini din karşıtı yapmaz. Atatürk bu noktada, "Arkadaşlar, efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, meczuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki tarikat, medeniyet tarikatıdır... Hayatta gerçek yol gösterici ilimdir, fendir." sözleriyle de açıkça ifade ettiği gibi (Kolektif, 2019), akılcılığı temel prensip edinmiş bir kimse olarak, din ve din dışı olguların birbirine müdahale etmesinin zararlarına ve her iki olgunun da istismar edilmesi ve araçsallaştırılması durumunda insanları kişiliksizleştiren ve ikircikli bir ruh haline sokan realitesine dikkat çekmek suretiyle her daim ahlâk, düşünce, din ve vicdan hürriyetini müdafaa etmiştir. Kaldı ki dinin temeli de güzel ahlâktır. Nitekim kişinin özel hayatında bir dinin mensubu olmaması başka şeydir, din karşıtı ve düşmanı olması daha başka bir şeydir, tıpkı dindar ve dinci olmanın başka başka şeyler olması gibi. Hem Atatürk'ün o sözleri sarf ettiği vakit hâkim olan gerici ve tassaup düşünceler dikkate alındığında, aslında tek tipçi anlayışların bir toplum için ne denli zararlı olduğu daha iyi idrak edilebilir.

Mustafa Kemal Atatürk, en muktedir olduğu dönemlerde dahi, "Her kim ki kuvvet kuşanırsa, insanlık huyu gereği, bunu suiistimal eyler. Şahıs devam etmez, usul payidar kalır" demek suretiyle (Çeçen, 1981: 359), Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini modern anlamda evrensel değerlere uygun olarak demokratik ve hukuki bir norma oturtmuştur. Bu bakımdan Mustafa Kemal Atatürk reformist, yani ilerici ve demokrat bir lider olarak tüm hayatı boyunca her şeyden evvel yüksek bir medeniyet ve modernleşme bilincine sahip bir ülke inşası için çabalamış ve bu uğurda bugün için dahi yerinden edilemez, sarsılmaz ve yıkılmaz temeller atmaya başarmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, büyük bedeller ödemiş bir neslin asil bir mensubu bir lider olarak, monist (sadece bir ideoloji ve değere inanan), çoğunlukçu (baskın grubun istek ve çıkarlarının zorla dayatılması), jakoben (tepeden inmecî) ve ortodoks (bir ideolojinin öğretisine sıkı sıkıya bağlı olma) her türlü gerici vesayeti reddeden aydınlanmacı, bir ilerlemeci zihniyetin lokomotif, enerji kaynağı, dinamosu ve ruhunun sesidir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk her şeyden evvel, ortaya koyduğu düşünce sistematiği ile statik, skolâstik ve jakoben tüm vesayetçi dayatmalara karşı, akıl ve bilimin rehberliğinde milletine çağdaş medeniyet seviyesini hedef olarak gösteren, ilerici, modernist bir düşünce ve eylem adamıdır. Özünde Kemalist felsefenin kabul ettiği tek nesnel gerçeklik alanı insandır. Bunun için Kemalist felsefe jakoben değildir, her türlü dayatmayı reddeder, insanı merkeze alan, medeniyet ve uygarlık tarifini insan üzerinden yapan, akılcı, barışçı, şuurlu, kökleriyle irtibatı sağlam, dini ve örfî değerlerine sadık, yeryüzündeki tüm kültür ve medeniyetlere saygılı, insanlığa hizmet noktasında yüreği aşkla dolu, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı hedefleyen, ilerici ve uyumlu bir toplum tasavvur eder (Güvenç, 1974: 33; Kışlalı, 1994: 169; Avcı, 2003: 231; Turner, 2004: 87).

Nitekim bu noktada Kemalist düşünce saç ayakları "pozitivizm" ve "halkçılık" prensiplerinin bir neticesi olarak, toplumun her kesiminin siyasi yaşamda daha fazla aktif olabilmesi için önünün açılması ve kültürel birikimlerin muhafaza edilmesi esasları üzerine inşa edilmiştir (Köker, 2020: 41-145). Bu bakımdan Kemalizm, ülkede eşitlik, hakkaniyet, istikrar ve huzurun tesis ve idamesi noktasında birleştirici ve kucaklayıcı bir hüviyete sahiptir, çünkü Kemalist felsefe kategorik olarak ötekileştirici ve dışlayıcı değildir, Kemalizm aksine kuşatıcı ve kapsayıcı, akılcı ve çoğulcu bir idealizmi temsil etmektedir. Bunun için Kemalizmi bir takım dar ideolojilere hapsederek, bir ayrıştırma aparatına indirgemek veya toplumun bir kesimi için kabahat örter bir sığınak şekline sokmak, evvela Kemalizmin akılcılık ve çoğulculuk ilkeleri ile uyumlu olmaz. Çünkü Kemalizm evvela ulusun hakça kalkınması üzerine bina edilmiş, bireyi merkeze alan, yapıcı ve inkılâpçı bir düşüncenin mahsulüdür (Aykut, 1936: 3, 41-45). "Kemalizm bu manada, millî, bağımsız, demokratik bir devletin kuruluş felsefesi olarak da tanımlanabilir" (Tunaya, 2007: 7-8). Bu husus Mustafa Kemal'in tarihi metni olan Nutuk'ta da açık bir şekilde kendini göstermektedir (Alp, 1936: 18-19, 41, 50). Bu bakımdan denilebilir ki, Kemalizm fikri öncelikle, bireyin haklarının devlet ile eşitlenerek bireyin menfaatlerinin merkeze alındığı ve bunun etrafında çevrelenen bir insan ve toplum tasarımının oluşturulmasına işaret etmektedir. Bu paradigma

kesinlikle, farklılıkları yok sayan homojen bir toplum tasavvuruna dayanmamaktadır. Aksine bu idealin odak noktası, toplumun her kesiminin özünü muhafaza ederek çoğulcu bir anlayışla bir kolektif ülkü etrafında bir araya toparlanması ve müşterek bir medeniyetin eşit birer paydaşı olarak gayretlerinin teksif edilmesi hususunda birleşmektedir. Kaldı ki Mouffe göre (1999: 137); Mustafa Kemal Atatürk'ün oluşturmaya çalıştığı toplumun fertleri, asla toplumdan izole, içine kapanık bir birey gibi değil, politik bir topluluğun üyesi olarak, müşterek bir perspektifle hareket etmeye meyilli, açık görüşlü, liberal ve çağdaş değerlerle uyumludur.

Bir toplumun zenginliği yücelttiği değerlerin kıymetiyle ölçülür. İşte bu noktada açık toplum pratiği, insanı ve insana ait olan evrensel değerleri yüceltmesi ve insan ayırt etmeksizin tüm toplumu kucaklaması, kuşatması ve birleştirmesi noktasında hem köklerle irtibatın sağlanması hem de diğer medeniyet ve uygarlıklarla irtibatın geliştirilmesine hizmet eden bir değerler manzumesini ifade eder. Hem Tunçel'e göre, liberal toplumları, kapalı toplumlardan ayırt eden en önemli vasfı, toplulukçu geleneğin vatandaşları arasındaki ortak iyiyi öncelerken, liberal düşüncenin birey ve bireyin iyilerine ilişkin hususiyetleri dikkate alması, yani bireyi merkeze oturtmasıdır (Tunçel, 2010: 300; Turner, 2008: 110-111). Nitekim, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı ile birlikte yaratılmak istenen vatandaşlık bilinci de medenilik ve vatanseverlik eksenleri üzerinde yükselen liberal, çağdaş ve laik bir ahlâk anlayışını hedeflemektedir (Üstel, 2008: 175). Bu bakımdan açık toplum düşüncesi, ilkesel olarak toplumda huzur, refah, barış ve güven ikliminin tesis edilmesi anlamında önemli bir potansiyele sahiptir.

Mustafa Kemal Atatürk, egemenliği kayıtsız ve şartsız halkın iradesine teslim etmesi, silahlı kuvvetleri siyasetten uzaklaştırarak sivil siyasetin önünü açması, Osmanlı Devleti'nden bu yana gelmekte olan komplocu ihtilalci zihniyetle demokrasi ve çoğulculuk eksen ve normları üzerinden verdiği mücadeleler bakımından yaşadığı dönemin kuşkusuz en demokrat, devrimci ve modernist devlet adamlarından birisidir (Çeçen, 1981: 354). Mustafa Kemal Atatürk bu bakımdan tüm yaşamı boyunca ülkesini çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak idealinin bir gereği olarak, ülkesinin gelişmiş batı standartlarında demokratik, çağdaş ve medeni bir ülke olması için çaba sarfetmiştir. Dolayısıyla sahip olduğu ileri medeniyet tasavvurunun bir gereği olarak kapalı ve despotik kült yapılarla ve bunları besleyen, uç veren uzantılarıyla mücadele etmeye gayret etmiştir. Bu bakımdan bugün Mustafa Kemal Atatürk'ü kendi siyasi vesair emelleri için araştırmaları ve fikirlerini katı bir biçimde doktrine ederek bir doğruluğu kendinden menkul katı bir referans haline getirmeye çalışmak, tıpkı kendisinin öncülük ettiği zaferleri küçültmeye çalışmak ve eserlerini yok saymak gibi hatalıdır. Nitekim Prof. Afet İnan (1991: 23) tarafından aktarıldığı üzere Mustafa Kemal Paşa o dönem için iki ana siyasi cereyan olan sosyalizm ve muhafazakârlığa da oldukça mesafelidir. Nitekim kendisinin okuduğu bir kaynaktan not defterlerine kayıt ettiği şekliyle; Mustafa Kemal Paşa ne sosyalizme inanmaktadır ne de muhafazakârlığa. Mustafa Kemal Paşa, sosyalizmi neredeyse pratiği imkânsız ve gerçeklikle ilgisini kuramayan fazlasıyla romantik bir düşünce akımı olarak görmektedir.

Muhafazakârlığa ise, her şeyin kaçınılmaz olarak zamanın ruhuna uygun bir biçimde devamlı bir değişim içinde olduğu görüşünden hareketle, katiyetle iştirak etmektedir. Bu sebeple İnan'a göre (1991: 23, 54, 55); Mustafa Kemal Paşa ne sosyalisttir ne de muhafazakârdır, nitekim kendisi, ancak her daim kat'î biçimde mutlaka meselelerin evvelinde ihtiyatla incelenmesi gerektiği görüşüne sahip ihtiyatlı bir revizyonist, akılcı ve aydınlanmacı bir inkılâpçıdır. Nitekim Aydemir'e göre (1999: 474); "Atatürk, her türlü katı doktrini, kendisinin şartlara ve akla dayanan dinamik müdahalelerine karşı bir engel ve bir donmuşluk saymaktadır. Çünkü Atatürk, önceden sistemleştirilmiş ve tartışılabilir dahi, fikir ve hareket prensipleri belli, sınırlı hiçbir fikir sistemine kendini bağlamamıştır."

Bu bakımdan Mustafa Kemal Atatürk'ü bir tek sözde şaşmaz dar bir kalıba veya ideolojiye hapsedmeye yeltenmek umumiyetle maddi bilgi eksikliği veya yokluğunun veyahut da başkaca bir amacın tezahürü olan önyargı vesair hususiyetlerden kaynaklanmakta ve özünde Kemalizmin inkılâpçılık ilkesi ile çelişmektedir. Bu tür tutum ve tavırlar kaçınılmaz olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün fikir ve eserlerinin anlaşılmasının, ölçü içinde takdir ve kritik edilmesinin önüne engel çekmektedir. Öyleki, bugün Mustafa Kemal Atatürk yeniden dünyaya gelmiş olsaydı, peşinen hiçbir ideolojinin, hatta kendi görüşleri üzerinden üretilen herhangi bir doktrinin dahi katı bir takipçisi olmaz, mutlaka zamanın koşullarına uygun yeni ve idealist bir çabanın mensubu veyahut öncüsü olurdu. Nitekim bu hususta Yakup Kadri Karaosmanoğlu kendisine Halk Partisi'ni kastederek: "Paşam, bu partinin doktrini yok, dediği zaman, Mustafa Kemal'in Yakup Kadri Karaosmanoğlu'na cevabı şu şekilde olmuştur: Elbette yok çocuğum, eğer doktrine gidersek hareketi dondururuz" (Aydemir, 1999: 474). Demek ki Mustafa Kemal Atatürk her daim, benimsenmesi icap eden hareket tarzlarını yaşadığı zamanın şartlarına uygun olarak akılcı, realist ve pragmatik bir biçimde belirlemeyi tercih etmiş, asla kendisini katı bir doktrin ve ideolojinin içine hapsedmemiş, mutlaka inisiyatif elinde bulunduracak bir tutum benimsemiştir. Nitekim bu düşünceden hareketle Kemalist felsefe, özgür ve çoğulcu bir toplumun yani, toplumun bir kesiminin diğer kesimleri üzerinde tahakküm kurmasına fırsat vermeyecek bir hukuk normunun ve adil bir düzenin tesis edilerek yerleşik hâle gelmesi manasına gelir. Kaldı ki her toplumda kendi ölçeğinde bir elitler, aydınlar, zenginler ve fakirler topluluğu bulunur. Ne var ki elitler ve aydınlar içinde buldukları toplumun güneşi gibidirler, fikir ve eserleriyle toplumu aydınlatırlar. Zenginler ise ekonominin lokomotifidirler, girişimleriyle diğer insanlar için iş ve aş imkânı sunarlar. Özgür ve çoğulcu bir toplum düşüncesi, toplumda hiçbir makam, mevki, statü ve hakkın toplumun sadece bir kesimi lehine kullanılmaması fikrine dayanır. Misal seçimle herkes yönetime talip olabilir, çalışkan, azimli ve zeki çocuklar da iyi bir eğitim görmek şartıyla bir önemli mevkilerin sahibi olabilirler. Ancak burada ki kritik husus, bir pozisyon elde eden kişilerin, mensubu oldukları sosyo-kültürel yapının fikri ve sosyolojik pratiklerini jakoben bir anlayışla toplumun geneline yayma ve toplumun tamamını dönüştürme istek ve arzusu içinde olmamalarıdır.

Nitekim, Kemalist felsefe çoğulculuk fikrine dayanır, çoğulculuğun zıddı ise yobazlıktır. Hem yobazlığın pençesine düşmüş kimseler, mensubu veya iltisaklısı

oldukları bir düşünce, ideoloji, din veya kültürün normlarını veya bilinçaltı bagajlarını, nüfuzlarını kullanmak suretiyle, etki yarıçapları nispetinde toplumun geneli için yaygınlaştırmak veya bu statülerini toplum üzerinde bir üstünlük vesilesi kılmak istek ve arzusunda olabilirler. Bu bakımdan Kemalist felsefenin özü herşeyden evvel çoğulcu ve özgür bir toplum hayalidir ki, bu hayal her şeyden evvel, toplumun her kesimini kucaklayan bir zihinsel dönüşüm ve yobazlıkla mücadele ile mümkün olabilir. Bu paradigmal devrimin özü, toplumun her kesiminin içtimai hayat içinde kendi arzu, istek ve seçimlerine göre, elbette diğerlerinin tercih, hak ve hukuklarına da saygı göstermek kaydıyla, ulaşmasını mümkün kılacak tedbirlerin alınmasıdır. Böylece toplumun hiçbir kesimi klanlaşarak, esasında herkese ait olan bir kısım hak ve menfaatler üzerinden, sadece kendilerine ait bir egemenlik sahası ilan etme teşebbüsünde bulunamaz. Kaldı ki, ne vatanseverlik, ne dindarlık, ne de başkaca bir ideoloji veya düşünce sistematığı kimseye ötekilerini dışlamak suretiyle, üzerinde tepinebilme ve istismar edebilme hakkı vermez. Nitekim bir düşünce, ideoloji ve dinin bu şekilde araştırmalarıyla bir metaya dönüştürülmeye çalışılması evvela bu olgulara karşı bir hüremetsizlik ve bu yönüyle ikircikli bir durumdur. Nitekim din, ne sadece fakirlerin veya taşralı kasaba sakinlerinin dinidir, ne de düşünmek sadece küçük bir elit azınlığa tahsis edilmiş bir imtiyazdır. Hakikatte dünya nimetlerinden istifade etmek herkesin hakkıdır.

Sonuç

Kuşkusuz Mustafa Kemal Atatürk, büyük bir lider, devlet adamı ve aydın, ilerlemeci vizyoner bir kişilik olarak, kadim Türk Milleti'nin bağrından çıkardığı en önemli şahsiyetlerden birisidir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk, her ne kadar şanlı Türk Ordusu'nun kahraman ve muzaffer bir mareşali olsa da, esasen ülkeye kazandırdığı değerler ve eserleriyle birlikte, her şeyden evvel tüm yaşamını adadığı ülkesinin çağdaş medeniyet seviyesine yükselme ülküsünün serdengeçti idealist bir neferidir. Bu nedenle Mustafa Kemal Atatürk'ün düşünce ve eserlerinin bağlamından kopararak politik birtakım hesaplar ve mülahazalarla, müspet veya menfi olarak araçsallaştırılmaya ve istismar edilmeye çalışılması, hem kendisinin hatıralarına hem de emanetlerine karşı bir hüremetsizliktir. Ne var ki Mustafa Kemal Atatürk halen, hem farklı saiklerle sadece kendisine doğrudan cephe açan fundamentalist bir kısım odaklar tarafından, hem de kendi gizli ajandalarını veyahut menfaatlerini Kemalizm maskesi ardında perdelemeye çalışan bir kısım komitelerce de asimetric negatif bir bilgi harekâtı kapsamında istismar edilmeye çalışılmaya devam etmektedir. Bu noktada Atatürk'ün ilke ve devrimlerinin kazanımlarının ve idealizminin açık ve doğru bir biçimde anlaşılması ve aktarılması yönünde müspet çaba gösterilmesi suretiyle, hem kendisine alenen hasmane bir tutum içinde olan bazı kliklerin Kemalizmi bağlamından kopararak çarpıtmalarına mani olunabilir, hem de esasen Kemalizmin akılcılık ve antidogmatik hüviyetini yok sayarak dar bir ideolojiye hapsetmeye yeltenen ve böylece kendi tarif etikleri ötekileştirici bir Kemalizm algısı üzerinden, kendi gizli ajandalarını hayata geçirerek sadece şahsi iktidarlarını hâkim kılmak isteyen, popülist kültleşmiş dar ve muhteris düşünce sahiplerinin istismar heveslerine de engel olunabilir.

Bu sebeple Mustafa Kemal Atatürk ve fikirleri bilhassa, şahsi menfaatlerini gerçekleştirmek isteyen bir kısım habis düşünce sahiplerinin, fırsatçıların ve çıkarıcıların sığınabileceği bir liman ve ülkede güya "modernizm" ile "muhafazakârlığın" veyahut "laiklik" ile "dincililiğin" bir çatışma alanı ve dolayısıyla kitleleri ayrıştırma aparatı olarak kullanılmaktan kat'iyetle kurtarılmalıdır. Bunun için de Kemalizmin hakiki mahiyetinin ve bilhassa akılcı ve çoğulcu, ilerlemeci ve vizyoner paradigmasının hakkıyla anlaşılabilmesi ve aktarılabilmesi için lüzumlu çabaların sarf edilmesi gerekmektedir. Çünkü Kemalizmin halihazırda istismar edilerek, ayrıştırıcı ve ötekileştirici mahiyetteki bir takım örtülü ve menfi düşünce sahiplerinin menfaatleri istikametinde araçsallaştırılması ve bu tür diskurların toplumun bir kısmı tarafından kabul görmesi, nihayetinde böylesi düşünce ve iddia sahiplerinin fikirlerinin bir alıcı kitlesi olduğu anlamına gelmektedir. Bu ise esasında toplumun içinde bulunduğu buhranın ve bu buhrandan beslenen oluşumların vaat ve icraatlarına olan talep, ilgi ve teveccühün bir yansımasıdır.

Sonuç olarak denilebilir ki, arz ve talep ilişkisi karşı konulamaz bir yasa olarak sosyolojik hadiselerin istikametini tayin eder. Öbür türlü iradeyi sınırlayan bir biçarelikle bir kasırgada, kasırgaya karşı yol almaya çabalamaya benzer. Kasırganın sonunda hayatta kalacak kadar şanslı olursa bile, varılan yer, muhakkak varılması hedeflenen menzil olmaz. Alegorik olarak bir delinin kuyuya attığı taşı, kırk akıllının çıkaramaması misali, bir şeyi tamir veya restore etmek zordur, bilakis yıkmak pek kolaydır. Ne yazık ki her toplumun içinde hasreten veya gafleten kandırılmış, doğruluğu kendinden menkul totolojik dar bir ideolojiye hapsedilmiş kimseler olabilir. Bu bakımdan mutlaka ve evvela Mustafa Kemal Atatürk ve Kemalizm ile ilgili olarak menfi oluşumların istismar edebilecekleri ve tartışma düzlemine getirebilecekleri gri ve siyah alanların, tenkit ile tahkir sınırlarına riayet, ifrat ve tefrit tuzağına düşmeden ve gereksiz övgü ve yergilerden de imtina etmek suretiyle açık ve şeffaf bir biçimde ortaya koyularak izahı noktasında çabaların teksif edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Alp, T. (1936). *Kemalizm*. İstanbul: Cumhuriyet Gazete ve Matbaası.
- Avcı, C. (2003). *Atatürk'ün Milliyetçilik Anlayışı. Atatürk ve Atatürkçü Düşünce*. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Genelkurmay Basım Evi.
- Aydemir, Ş.S. (1999). *Tek Adam. C. III*. 16. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Aykut, Ş. (1936). *Kamâlizm*. İstanbul. Muallim Ahmet Halit Kitabevi.
- Başbuğ, D. E. (2013). *Resmi İdeoloji Sahnede*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bayur, H. (1951, 10 Kasım). Ebedî Atatürk'ün Huzurunda. *Kudret Gazetesi* 1, 4.
- Berkes, N. (1982). *Atatürk ve Laikliğin İki Kaynağı, Atatürk ve Devrimler*. İstanbul. Adam Yayıncılık.
- Çakmak, İ., & Pehlivanlı, H. (2022). Hikmet Bayur'un Nazarından Kemalizm. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi* 9, 61-80.
- Çeçen, A. (1981). *Atatürk ve İdeoloji, Türk Dili*. Ankara: TDK Yayını.
- Deniz A. D. (2019). Türk Basınında Makbul Vatandaşlık Kurgusu: Hürriyet ve Cumhuriyet Gazetelerinin Haber Söylemleri Üzerine Bir İnceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 32, 141-165.

- Dumont, P. (1999). *Kemalist İdeolojinin Kökenleri*. İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Giritli, İ. (1997). Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 37(13), 171.
- Güvenç, B. (1974). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gürses, F. (2010). Kemalizm'in Model Ders Kitabı: Vatandaş İçin Medeni Bilgiler. *Gazi Akademik Bakış* 4(7), 233-249.
- Hamilton, P. (1995). *Emile Durkheim: Critical Assessments*. London: Routledge.
- Hanioglu, S. (2011). *Ataturk: An Intellectual Biography*. Princeton: Princeton University Press.
- Huntington, S. P. (2004). *Who are We?: the Challenges to America's National Identity*. New York: Simon & Schuster.
- İnan, A. (1931). *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- İnan, A. (1988). *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları*. Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları
- İnan, A. (1991). *Mustafa Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1946). *Atatürk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kasaba, R. (2008). *The History of Turkey: Volume 4, Turkey in the Modern World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kayıran, M., & Metintaş, M. K. (2013). Atatürkçü Düşünce Sistemi: Atatürkçülük (Kemalizm). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 51, 579-615.
- Kaynar, R., & Sakaoğlu, N. (1996). *Atatürk Düşüncesi (Sorular ve Konferanslar)*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Kocatürk, U. (1999). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi.
- Kocatürk, U. (2007). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Kolektif. (2019). *Atatürk Sözleri*. İstanbul: Diga Kitap.
- Köker, L. (2020). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mouffe, C. (1999). Yurttaşlık, Çoğulculuk ve Modern Demokrasi. Nuri Bilgin (Ed.) *Demokrasi, Kimlik ve Yurttaşlık Bağlamında Cumhuriyet*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, H. (2014). Resmi İdeoloji Sahneye Çıkmış, Salonda Makbul Vatandaş Yoklaması Yapıyor. *Muhafazakar Düşünce Dergisi* 10(40), 213-218.
- Palazoğlu, A. B. (2012). *Atatürk Kimdir*. Ankara: Alfa Yayınları
- Safa, P. (1981). *Türk İnkılâbı'na Bakışlar*. Ankara: Ötüken Neşriyat
- Sarınay, Y. (1996). *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Taner, A. K. (1993). *Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Tunaya, T. Z. (2007). *Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tunçel, A. (2010). *Bir Siyaset Felsefesi Cumhuriyetçi Özgürlük*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Turner, B. S. (2008). Bir Vatandaşlık Kuramının Anahatları. (Çev.). C. Cemgil. *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*. Ayşe Kadioğlu (Ed.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Turner, S. B. (2004). *Klasik Sosyoloji*. İdil Çetin (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Üstel, F. (1999). *Yurttaşlık ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Üstel, F. (2008). *Makbul Vatandaşın Peşinde II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Webster, D. E. (1973). *The Turkey of Atatürk; Social Process in the Turkish Reformation*. New York: AMS Press.

Yeniçeri, Ö. (2011). İmparatorluktan Cumhuriyete Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Evrimi. *Türk Yurdu* 13, 289.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Mustafa Kemal Atatürk bilhassa yaşadığı zaman içerisinde hem ortaya koyduğu eserler ile anlaşılması gereken önemli bir şahsiyettir. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada şahsında Mustafa Kemal Atatürk ve fikirleri nezdinde Kemalizm üzerinden gerçekleştirilen tartışma ve istismlara yönelik olarak hermenötik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Kemalist felsefe olarak kavramlaştırılan, Atatürk İlkeleri ile ilgili olarak felsefi bir izahat ve sonrasında Kemalizmin benimsediği akılcı ve antidogmatik idealizminden bahisle kuşatıcı, kapsayıcı, birleştirici, çoğulcu, ilerlemeci ve vizyoner hüviyetine yönelik olarak hermenötik bir izahat gerçekleştirilmiştir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk'ün bizatihi yaşamı, sözleri ve eserleriyle vücut bulan prensipler manzumesine Atatürk İlke ve İnkılâpları ve bu bütünleşik düşünce pratiğine de Kemalist felsefe denilmektedir (Kayıran ve Metintaş, 2013: 580). Kemalist felsefenin özü ise, muasır medeniyet seviyesine ulaşma idealine sahip bir ülke inşa etmektir. Bu noktada Kemalizm kuşkusuz Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu felsefesini temsil eder ve bu yönüyle modernite ile uyumun ve demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletinin de garantisidir (Dumont, 1999: 49-72). Bu bakımdan Mustafa Kemal Atatürk kuşkusuz, büyük bir lider, devlet adamı ve aydın, ilerlemeci vizyoner bir kişilik olarak, kadim Türk Milleti'nin bağrından çıkardığı en önemli şahsiyetlerden birisidir. Bu sebeple Mustafa Kemal Atatürk ve fikirleri, bir çatışma alanı ve dolayısıyla kitleleri ayrıştırma aparatı olarak kullanılmaktan kurtarılmalıdır. Bunun için de Kemalizmin hakiki mahiyetinin ve bilhassa akılcı ve çoğulcu, ilerlemeci ve vizyoner paradigmasının hakkıyla anlaşılabilmesi ve aktarılabilmesi için lüzumlu çabaların sarf edilmesi gerekmektedir. Bunun için mutlaka ve evvela Mustafa Kemal Atatürk ve Kemalizm ile ilgili olarak menfi oluşumların istismar edebilecekleri ve tartışma düzlemine getirebilecekleri gri ve siyah alanların, tenkit ile tahkir sınırlarına riayet, ifrat ve tefrit tuzağına düşmeden ve gereksiz övgü ve yergilerden de imtina etmek suretiyle açık ve şeffaf bir biçimde ortaya koyularak izahı noktasında çabaların teksif edilmesi gerekmektedir.

EXTENDED ABSTRACT: Mustafa Kemal Atatürk is an important person that should be understood with his achievements and executions, especially during his lifetime. Based on this idea, in this study, a hermeneutic research was carried out on the discussions and abuses carried out over Kemalism regarding his personality and his ideas. In this context, a philosophical hermeneutic explanation of Atatürk's Principles, conceptualized as Kemalist philosophy, is carried out by respecting its encompassing, inclusive, unifying, pluralistic, progressive and visionary identity, with reference to the rational and antidogmatic idealism adopted by Kemalism. As a matter of fact, the set of principles embodied in Mustafa Kemal Atatürk's own life, words and works is called Atatürk's Principles and Revolutions and this integrated thought practice is called Kemalist philosophy (Kayıran and Metintaş, 2013: 580). The essence of Kemalist philosophy is to build a country with the ideal of reaching the level of contemporary civilization. At this point, Kemalism undoubtedly represents the founding philosophy of the Republic of Turkey, and in this respect, it is the guarantee of harmony with modernity and a democratic, secular and social state of law (Dumont, 1999: 49-72). In this respect, Mustafa Kemal Atatürk is undoubtedly one of the most important personalities of the ancient Turkish Nation, as a great leader, statesman and intellectual, progressive visionary personality. For this reason, Mustafa Kemal Atatürk and his ideas are a safe harbor and that's why should be saved from using as an apparatus which divides the community. In this respect, it is necessary to make necessary efforts to properly understand and convey the true nature of Kemalism, especially its rational and pluralistic, progressive and visionary paradigm. So, the gray and black areas which can be exploited and brought to the level of discussion should be eliminated by complying with the limits of criticism and insult, without falling into the trap of exaggeration and understatement, and by avoiding unnecessary praise and satire.